

УДК 657.471.27.10.0

Реслер М.В., к.е.н., доцент

Мукачівський державний університет

РОЛЬ І МІСЦЕ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті досліджено роль і місце облікової інформації в управлінні підприємством.

Ключові слова: облікова, аналітична інформація, управлінські рішення, інформаційне забезпечення.

Resler M.

ROLE AND PLACE OF ACCOUNTING INFORMATION IN ENTERPRISE MANAGEMENT

The article explored the role and place of accounting information in business management.

Key words: accounting, research, management solutions, information support.

Реслер М.В.

РОЛЬ И МЕСТО УЧЕТНОЙ ИНФОРМАЦИИ В УПРАВЛЕНИИ ПРЕДПРИЯТИЕМ

В статье исследована роль и место учетной информации в управлении предприятием.

Ключевые слова: учетная, аналитическая информация, управленческие решения, информационное обеспечение.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В минулому поняттю «обліково-аналітичне забезпечення» не приділялося достатньої уваги. Викликало велику цікавість це питання тоді, коли світ вступив в нову епоху інформатизації. Власники підприємств зіткнулися з проблемами конкуренції, нестачі часу, ресурсів. Щоб їх вирішити, необхідно було приймати вчасні, а головне вдалі управлінські рішення. Став відчутнішим зв'язок прийнятих рішень від вчасно отриманої, достовірної та узагальненої інформації. Чим краще було обґрунтоване рішення, тим позитивнішим був результат. Обліково-аналітичне забезпечення почали розглядати як один з головних механізмів вирішення завдань та цілей, що поставали перед керівниками підприємств.

Перш за все, дослідження даної теми неможливе без визначення поняття «обліково-аналітичне забезпечення». Під цим поняттям розуміють систему збору, обробки, узагальнення подання та аналізу фінансової інформації, забезпечення її кількості і якості для ведення господарської діяльності, зокрема і її управління [1]. Основними функціями обліково-аналітичного забезпечення є:

- 1) облікова – відображення фактів господарської діяльності;
- 2) аналітична – здійснення економічного аналізу діяльності господарюючого об'єкта на основі первинних аналітичних даних;
- 3) інформаційна – забезпечення системи управління інформацією для прийняття управлінських рішень.

З'єднуючою ланкою між обліковою і аналітичною системою є інформація. Вона є основою обліково-аналітичного забезпечення і виконує направляючу роль у цьому процесі. Тому важливо глибше дослідити роль обліково-аналітичної інформації для управління підприємством.

Розпочати можна з того, що попит на різного роду інформацію завжди був високим. Вона супроводжує повсякденне життя людей і без неї неможлива жодна сфера діяльності.

Початок використання цього терміна припадає на кінець XIX ст., але спочатку це поняття використовувалося лише до засобів зв'язку. Розвиток науки і техніки привів до переосмислення змісту цього терміна з виокремленням особистих і специфічних видів інформації відносно сфери застосування.

Ще у середині XX століття основоположник кібернетики Норберт Вінер звернув увагу на те, що інформація, на відміну, наприклад, від сировини і енергії, володіє унікальною властивістю: величина інформації під час використання не тільки не зменшується, навпаки її значущість і якість підвищуються.

Ще однією властивістю інформації є суб'єктивний характер її обігу. Обмін інформацією вимагає зусиль як суб'єкта, що передає її, так і суб'єкта, що сприймає її. Саме тому ефективність використання інформації безпосередньо залежить від характеристик осіб, що формують і сприяють обміну інформацією.

В сучасній економіці володіння достовірною і актуальною інформацією, поряд з умінням ефективно використовувати адекватні методи її збирання, аналізу і надання є запорукою успішної діяльності підприємств будь-якої організаційно-правової форми. Це в свою чергу обумовлює необхідність забезпечення постійного обміну інформацією як

в середині підприємства, так і з іншими підприємствами, установами і організаціями.

Інформація – безумовно, цінний ресурс для будь-якого виду діяльності. Щодо діяльності підприємств – це ще й необхідна умова функціонування, а також процес, який потребує безперервного регулювання за для збереження його цінності.

Насамперед, необхідно визначити поняття інформації, проте точного і єдиновірного визначення на даний час немає. Поняття інформації трактується з огляду на те, в якому середовищі вона утворюється та використовується.

Згідно Закону України «Про інформацію», інформація – це будь-які відомості або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [2]. Схоже пояснення дає тлумачний словник української мови: «відомості про які-небудь події, чиясь діяльність і т. ін.; повідомлення про щось [3]». Інформатика як наука дає таке визначення: «Інформація – це відображення предметного світу за допомогою знаків і сигналів» З філософської точки зору – міра зменшення необізнаності людини щодо оточуючого її світу.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Автори підручників, зазвичай, дотримуються використання загальноприйнятих визначень, але деякі все ж таки дають свої пояснення.

Наприклад, Бутинець Ф.Ф. під інформацією (від лат. *informatio* – пояснення, повідомлення, викладення) розуміє впорядковані відомості про процеси і явища зовнішнього світу, сукупність будь-яких знань тощо [4]. За Карпенком С.Г., інформація — це об'єктивно існуючий зміст, який характеризує організацію, структуру, стан і поведінку певної системи загалом або її окремих елементів та зменшує ступінь невизначеності у процесі його пізнання і переробки [5].

Хміль Ф.І. пропонує наступне визначення [6]: «У загальному розумінні інформація – це відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому середовищі. При цьому інформація відображає стан та зміни стану певної системи».

Гужва В.М. висвітлив дане поняття ширше [7]: «Інформація – це відомості про навколишній світ (об'єкти, явища, події, процеси тощо), які зменшують міру існуючої невизначеності, неповноти знань, відчужені від її творця і які стали повідомленнями (вираженими певною мовою у вигляді знаків, у тому числі й записаними на матеріальному носії), які можна відтворювати шляхом передачі людьми усним, письмовим або іншим способом (за допомогою умовних сигналів, технічних та обчислювальних засобів і т. ін.)».

Отже, з вищесказаного можна зробити висновок, що інформація – це ресурс різного роду вираження та сфери використання, що характеризує та конкретизує всі процеси і явища зовнішнього світу. Інформація присутня завжди і всюди, особливо у сфері економіки та управління.

Цілі статті: дослідити роль і місце облікової інформації в управлінні підприємством.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інформація, яка необхідна для управління підприємством представляє собою різні повідомлення економічного, технологічного, соціального, юридичного, демографічного та іншого змісту. Тобто це поєднання як внутрішньої, так і зовнішньої інформації. В інформаційному процесі, яким є управлінська діяльність, інформація виступає як один з найважливіших ресурсів поряд з енергетичними, матеріальними, трудовими і фінансовими.

Прийняття управлінських рішень пов'язане з постійним перетворенням інформації, а сам процес управління має інформаційний характер. На кожній зі стадій управління використовується конкретна вхідна інформація й одночасно формується результатна вихідна інформація, яка є вхідною на інших стадіях управління. Стадії управління повторюються, утворюючи замкнутий контур. Тому через органи управління проходить велика за обсягом, різноманітністю і динамікою інформація.

Керівники підприємств, установ, організацій в міру своєї діяльності, найтісніше пов'язані з інформаційним забезпеченням.

Визначення поняття «інформаційне забезпечення» наведені в різних наукових джерелах і висвітлюють мету інформаційного забезпечення, його об'єкт, засоби здійснення, інформаційно-ресурсні складові. Змістовне визначення дає Матвієнко О.В:

«Інформаційне забезпечення управління – це організація цілеспрямованих масивів інформації і інформаційних потоків, яка включає збирання, зберігання, опрацювання і передавання інформації (в тому числі і з використанням комп'ютерних інформаційних систем) з метою аналізу одержаних результатів для підготовки, обґрунтування і прийняття управлінських рішень» [8].

Основними принципами формування раціональних потоків інформації є:

1) виявлення інформаційних потреб та способів їх ефективного забезпечення.

- 2) об'єктивність відображення фінансово-господарських процесів, активів, зобов'язань та капіталу .
- 3) єдність інформації, що надходить з різних джерел.
- 4) оперативність інформації.
- 5) всебічна розробка первинної інформації на персональних електронно-обчислювальних машинах з метою підвищення коефіцієнта її використання.
- 6) кодування первинних даних з метою підвищення ефективності використання каналів зв'язку.
- 7) обмеження первинної інформації абсолютними показниками.
- 8) мінімізація вводу і виводу інформації.
- 9) розробка цільових програм використання та аналізу первинної інформації.

Інформаційне забезпечення об'єднує склад інформації, структуру інформації, закономірності її перетворення і характеристики руху інформації, тобто кількісні і якісні її оцінки.

Серед підвидів інформаційного забезпечення на підприємстві найбільш важливою та цінною є економічна інформація.

Економічна інформація є одним із видів інформації, що відображає суспільно-економічні відносини і процеси за допомогою цифр, фактів, відомостей та інших матеріалів [9].

Вона кількісно характеризує стан виробничо-господарської та фінансової діяльності об'єкта через систему натуральних і вартісних показників, циркулюючи у виробничій та невиробничій сферах, органах управління. Використовуючи її можна простежити взаємозв'язки між ланками, напрями їх розвитку та ефективність прийняття управлінських рішень.

Економічна інформація налічує багато різновидів. Науковці Терещенко Л.О. і Матієнко-Зубенко І.І. відповідно до виконуваних функцій управління виокремлюють такі види інформації [10]:

- прогнозна – пов'язана з функцією прогнозування, відображає ймовірне твердження про майбутній стан господарських процесів. Наприклад, для підприємства дуже важливо знати прогнозований розмір прибутку, щоб в майбутньому зуміти ефективно його використати в розрахунках з кредиторами, інвесторами, для планування майбутніх вкладень у процвітання підприємства. Прогнозуванням на підприємстві займаються спеціалісти в даній галузі та аналітики на основі минулих показників діяльності, досліджують динаміку всіх процесів та ситуацію на ринку та в середині компанії;

- планово-договірна – пов'язана з функцією планування та описує господарські процеси, що мають відбутися в заданому часовому періоді. Наприклад, обсяг випуску конкретного найменування продукції, кількість матеріалів конкретного найменування за договором. Планова інформація на підприємстві знаходить своє вираження в поточних та довгостроковим планах, розроблених на засіданнях зборів колективу та власників;

- облікова – пов'язана з функціями оперативного, бухгалтерського, статистичного обліку та відбиває господарські процеси, які вже здійснилися, а також фактичний стан;

- нормативна – пов'язана з функцією підготовки виробництва. Вона регламентує витрати матеріальних та трудових ресурсів, рівень запасів і заділів. Наприклад, норми витрати матеріалу на виріб, норма прибутку, норми часу та інші показники. Нормування необхідно, перш за все, для зменшення необґрунтованих перевитрат сировини та забезпечення стабільності виконання завдань і цілей;

Також до нормативної відносять нормативно-правову інформацію (закони, постанови, положення, угоди, рішення правоохоронних органів тощо), яка регламентує фінансово-господарську діяльність підприємства.

- цінова – охоплює ціни, тарифи, розцінки (ціни можуть бути планові, фактичні, договірні, преїскурантні, відпускні, оптові, роздрібні);

- довідкова – призначена для деталізації процесів, розшифрування та доповнення різними відомостями. Наприклад, найменування та адреса підприємства;

- таблична – містить коефіцієнтні величини і представлена у вигляді таблиці. Вона дає більш наочне уявлення про показники і дає можливість їх порівнювати. Наприклад, розмір податку з оподаткованої суми заробітку.

Як видно з даної класифікації облікова інформація є підвидом економічної і є її ядром. Це пов'язано з тим, що вона повніша, точніша й оперативніша, всебічніша і достовірніша за будь-яку іншу. Вона моделює як зовнішні, так і внутрішні зв'язки підприємства, його структуру, дає можливість розподілити права виконавців та їхню відповідальність за економічну ефективність [11].

Дані бухгалтерського обліку дають об'єктивну кількісну характеристику різноманітних господарських операцій, узагальнену характеристику всієї сукупності засобів господарства за складом і розміщенням, за джерелами утворення і цільовим призначенням. Для цього використовуються методи наскрізного і безперервного спостереження, суворе документування, систематизація на рахунках, групування в балансі та інших звітних таблицях.

Найголовнішою перевагою облікової інформації підприємства є те, що вона виконує три основні вимоги: тимчасовість, якість і кількість. Саме вони визначають важливість бухгалтерського обліку для інформаційного забезпечення системи управління. Тимчасовість облікової інформації полягає в тому, що збирання інформації відбувається регулярно (у строки бухгалтерської та статистичної звітності), або епізодично (у разі потреби). Якісний показник говорить сам за себе, адже від нього залежить позитивний результат майбутніх дій керівника. Кількість визначає той обсяг облікової інформації при якому можливо зробити певні висновки або прийняти правильне рішення.

Висновки. Отже, слід зазначити, що існування обліково-аналітичного забезпечення неможливе без такого важливого компоненту як облікова інформація. Здійснюючи спостереження за економічними процесами, обліковуючи їх, бухгалтерія сприяє глибокому аналізу господарської діяльності підприємства. А це в свою чергу забезпечує функції управлінського обліку та ефективну діяльність підприємства.

1. Пархоменко О.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття рішень в системі науково-технічної інформації: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. економічних наук: спец. 08.02.02 «Економіка і управління науково-технічним прогресом» / О.В.Пархоменко. – Київ, 2006. – 24с.
2. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000р. №356 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com/big/text574/pg1.htm>
3. Глумачний словник української мови // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uktdic.appspot.com>
4. Бутинець Ф.Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: Підручн. для студ. / Ф.Ф.Бутинець, С.В.Івахненко, Т.В.Давидюк, Т.В. Шахрайчук. – 2-е вид., доп. і перероб. – Житомир, ПП «Рута», 2002. – 544 с.
5. Карпенко С.Г. Інформаційні системи і технології: Навч. посібн. для студ.вищ. навч. закл. / С. Г.Карпенко, В.В.Попов, Ю.А.Тарнавський, Г.А.Шпортюк. – К.: МАУП, 2004. – С. 4.
6. Хміль Ф.І. Менеджмент: Підручн. / Ф.І.Хміль. – К.: Вища школа, 1995. – 351 с.
7. Гужва В.М. Інформаційні системи і технології на підприємстві. / В.М.Гужва. – К.: КНЕУ, 2001. – С. 7.
8. Матвієнко О.В. Основи інформаційного менеджменту: Навч. посібн. / О.В.Матвієнко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – С. 48.
9. Економічна енциклопедія: У трьох томах, т. 1 / Редкол.: В.М. Мочерний та ін. – К.: Вид. центр «Академія», 2000. – С. 421.
10. Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посібн. / Л.О.Терещенко, І.І.Матієнко-Зубенко. – К.: КНЕУ, 2004. – 187 с.
11. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту. Навч. посібн. / С.В.Івахненко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 349 с.